

Received: 17.02.2025

<http://dx.doi.org/10.16926/sit.2025.02.02>

Accepted: 17.04.2025

Krzysztof KOŚCIAŃSKI*

STATE OF RESEARCH ON THE HISTORY OF FOOTBALL IN KIELCE PROVINCE IN THE YEARS 1919–1939

How to cite [jak cytować]: Kościański K., *State of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2025, vol. 8, no. 2, pp. 29–46.

Stan badań nad dziejami piłki nożnej w województwie kieleckim w latach 1919–1939

Streszczenie

W poniższym artykule przedstawiono stan badań nad dziejami piłki nożnej w województwie kieleckim w latach 1919–1939. Dyscyplina ta w województwie kieleckim w omawianej czasowej rozwijała się w czterech ośrodkach: Częstochowa, Kielce, Radom i Zagłębie Dąbrowskie. Badaczami, którzy podjęli problematykę piłki nożnej w okresie międzywojennym na wspomnianym terenie byli: Adam Fryc (Zagłębie Dąbrowskie), Paweł Jończyk (Zagłębie Dąbrowskie), Krzysztof Kościański (Częstochowa), Eligiusz Małolepszy (Częstochowa), Marek Michnik (Kielce), Zbigniew Moskwa (Kielce), Lech Mosiołek (Radom), Antoni Pawłowski (Kielce), Szymon Piasta (Kielce), Mirosław Ponczek (Zagłębie Dąbrowskie). Uzupełnienie stanu badań stanowią nieliczne monografie klubów sportowych z województwa kieleckiego oraz opracowania dotyczące dziejów piłki nożnej w Polsce. Znaczna część publikacji ma charakter popularnonaukowy. Brakuje w nich przypisów źródłowych oraz bibliografii. W zakresie stanu badań nad dziejami piłki nożnej w województwie kieleckim w latach 1919–1939 jak dotąd nie ukazała się żadna praca zwarta.

Słowa kluczowe: piłka nożna, województwo kieleckie, okres międzywojenny, Kielecki Okręgowy Związek Piłki Nożnej.

Abstract

The following article presents the state of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939. During the discussed period, football in the province of Kielce developed

* <https://orcid.org/0000-0002-5848-5325>; PhD; The Faculty of Social Sciences, Jan Długosz University in Częstochowa, Poland; e-mail: k.koscianski@ujd.edu.pl (corresponding author)

in four centres: Częstochowa, Kielce, Radom and the Dąbrowa Basin (Zagłębie Dąbrowskie). Researchers who addressed the issue of football in the interwar period in these regions were: Adam Fryc (the Dąbrowa Basin), Paweł Jończyk (the Dąbrowa Basin), Krzysztof Kościański (Częstochowa), Eligiusz Małolepszy (Częstochowa), Marek Michnik (Kielce), Zbigniew Moskwa (Kielce), Lech Mosiołek (Radom), Antoni Pawłowski (Kielce), Szymon Piasta (Kielce), Mirosław Ponczek (the Dąbrowa Basin). The state of research is supplemented by few monographs of sports clubs from the province of Kielce and studies on the history of football in Poland. A significant part of the publications is of a popular science nature. They lack source footnotes and bibliography. As regards the state of research on the history of football in the province of Kielce in the years 1919–1939, no comprehensive work covering this topic has been published so far.

Keywords: football, Kielce province, interwar period, Kielce Regional Football Association.

Introduction

The aim of the article is to present the state of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939. The province of Kielce, with its capital city of Kielce was established on August 14, 1919. Initially, it was divided into 16 land districts: the district of Będzin, Częstochowa, Iłża (with its seat in Wierzbnik), Jędrzejów, Kielce, Końskie, Kozienice, Miechów, Olkusz, Opatów, Opoczno, Pińczów, Radom, Sandomierz, Stopnica (with its seat in Busko), and Włoszczowa. It was adjacent to the provinces of Warsaw, Łódź, Cracow, Lublin, Lviv and Silesia, and it also bordered Germany on a small section.¹ This province was characterised with poor region consolidation and lack of a dominating centre. It consisted of four main centres: Częstochowa, Kielce, Radom and the Dąbrowa Basin. Essentially, football developed there. Till 1928, sports clubs from these areas participated in tournaments led by Łódź Regional Football Association, Cracow Regional Football Association and Warsaw Regional Football Association. Finally, in 1928, an identical organisation was established in the land of Kielce. It coordinated football tournaments on the province territory. In given seasons, some teams changed their affiliation to particular regions.

Research methods and problems

The article was prepared with the use of the following research methods: historical source analysis, synthesis, induction, deduction, comparative analysis.

There were the following research questions posed:

1. What is the state of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939?
2. Which aspects of the history of football in Kielce province in the years 1919–1939 are still to be researched?

¹ The act of August 2, 1919 ([Dz. Pr. P. P.] Journal of the Law of the Polish State 1919, no 65, item 395). In 1931, the province consisted of 19 districts and 40 cities.

Results and discussion

Football, as one of the most popular sports disciplines, has been researched thoroughly. Studies concerned the history of this discipline and its development, sports clubs and associations, political perturbations related to football or its regional aspect. The history of this discipline in Poland was studied, among others, by Jerzy Eider, Jerzy Chełmecki, Teresa Drozdek-Małołepsza, Dobiesław Dudek, Adam Fryc, Jerzy Gaj, Stefan Grzegorzczak, Tomasz Jurek, Artur Kita, Eligiusz Małołepszy, Jarosław Owsiański, Rafał Szubert, Mirosław Ponczek, Tomasz Siwiński, Ryszard Stefanik, Bernard Woltmann. In the works by the above authors we find information on the origins and history of football in Poland.²

Some researchers devoted their studies to football in inter-war Poland. These were, among others, Piotr Chomicki, Robert Gawkowski, Andrzej Gowarzewski, Jarosław Hejenkowski, Piotr Kędzia, Edwin Kowszewicz, Janusz Kukulski, Mateusz Polakowski, Remigiusz Piotrowski, Stefan Szczepłak, Leszek Śledziona, Rudolf Wacek.³ Their studies show a broad perspective on the development of this discipline. One can find there information on clubs from the prov-

-
- ² J. Chełmecki (ed.), *The origins of football in Poland*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2012; D. Dudek, *The Legal Basis of Football Sports Associations in Galicia*, [in]: J. Chełmecki (ed.), *The origins of football in Poland*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2012, pp. 13–25; J. Eider, *Piłka nożna na pomorzu zachodnim w latach 1945–2006*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006; A. Fryc, *Piłka nożna w Europie w latach 1863–1914*, Miejska Biblioteka Publiczna, Piekary Śląskie 2015; J. Gaj, B. Woltmann, *Sport w Polsce 1919–1939*, AWF, Gorzów Wlkp 1997; B. Woltmann (ed.), *Piłka nożna w Wielkopolsce 1921–2001*, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Poznań 2001; S. Grzegorzczak, *Z piłką na ty*, Sport i Turystyka, Warszawa 1988; A. Kita, *Geneza i rozwój piłki nożnej kobiet w Polsce do 2010 roku*, AWF Gorzów Wlkp. 2013 (PhD dissertation); E. Małołepszy, T. Drozdek-Małołepsza, *Zarys dziejów Gminnego Ludowego Klubu Sportowego Pogoń 1947 Kłomnice (1947–2021)*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2021; R. Szubert, T. Siwiński, *Zarys dziejów piłki nożnej w Ludowych Zespołach Sportowych działających w granicach administracyjnych powiatu nowotomyskiego w latach 1946–2018*, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2019, pp. 35–48; R. Stefanik, *Futbol w cieniu komitetów. Piłka nożna, a władza w województwie szczecińskim w latach 1945–1989*, IPN, Szczecin 2016; R. Wroczyński, *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk 1985.
- ³ P. Chomicki, L. Śledziona, E. Kowszewicz, *Piłka nożna na polskim Pomorzu 1920–1939 (Historia Sportu tom 2)*, NADA, Mielec – Kraków 2017; R. Gawkowski, *Encyklopedia klubów sportowych Warszawy i jej najbliższych okolic w latach 1918–39*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008; A. Gowarzewski, *Lwów i Wilno w ekstraklasie: dzieje polskiego futbolu kresowego*, GiA, Katowice 1997; J. Hejenkowski, *Historia kujawskiego futbolu*, t. 1: 1910–1939, Jarosław Hejenkowski, Inowrocław 2022; P. Kędzia, *Sport w Polsce międzywojennej. Działalność oświatowa stowarzyszeń sportowych w Łodzi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020; J. Kukulski, *Pierwsze mecze, pierwsze bramki...*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1988; R. Piotrowski, *Niezwykły świat przedwojennego futbolu*, PWN Warszawa 2019; M. Polakowski, *Pierwszy mecz, pierwszy gol*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2021; R. Wacek, *Wspomnienia sportowe*, no data 1947.

ince of Kielce. However, sources and references are missing, hence not all the information can be regarded as credible.

As for the state of research, the works by Józef Hałys, i.e. *Polish Football, volume I (Polska piłka nożna tom 1)*, *Polish Football, volume II 1918–1926 (Polska piłka nożna tom II 1918–1926)*, and *Polish Football, volume III 1927–1939 (Polska piłka nożna tom III 1927–1939)* occupy an important place. The two latter publications were released posthumously. Particular volumes include references to organisational structures in the province of Kielce and sports clubs from that area. They are not broadly described but placed chronologically in the development of this discipline.⁴

Another author who also tackled the subject matter was Jan Goksiński. In his monograph, *Club History of Polish Football till 1939, volume I. Regions – Branches – Attendance (Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku tom I. Regiony-branże-frekwencja)*, he described competition of sports clubs coming from various provinces. Organisational-legal and cultural foundations of football development with the division of the province of Kielce into four sub-regions, i.e. the Dąbrowa Basin, Częstochowa, Radom and Kielce, constitute the background of the work. The author chronologically presented the participation of various teams in national and regional competitions at the level of class A, B and C. His book *Club History of Polish Football till 1939, volume II. Clubs (Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku tom II. Kluby)* presents over 200 sports associations with football sections in Poland, including 36 from the province of Kielce. The descriptions include concise information on the clubs, often without their origins and operations. Both publications are devoid of document-source references, thus all the information included should be approached critically.⁵

The last group of publications are those presenting statistics. Albin Radoń was the pioneer in this subject matter. Part of the book *Football in the years 1921–1966 (Piłka nożna w latach 1921–1966)* is devoted to Polish championships. Apart from central-level competitions, also a macro-regional stage was described. In particular seasons some clubs from the province of Kielce, i.e. “Brygada” Częstochowa, RKS Radom, “Unia” Sosnowiec, “Warta” Zawiercie, “Victoria” Sosnowiec reached that stage. However, the monograph does not describe competitions in sub-regions and regional championships. Nevertheless, the author’s contribution, i.e. compilation of the collected data in a detailed and chronological manner, should be appreciated. This monograph has no source material.⁶

⁴ J. Hałys, *Piłka nożna w Polsce*, t. 1, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1981, *Piłka nożna w Polsce*, t. : 1918–1926, ALNUS, Kraków – Mielec 2017, *Piłka nożna w Polsce*, t. 3: 1927–1939, ALNUS, Kraków – Mielec 2021.

⁵ J. Goksiński, *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 1: *Regiony – baraże – frekwencja*, PZI Softena, Warszawa 2012, *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 2: *Kluby*, PZI Softena, Warszawa 2013.

⁶ A. Radoń, *Piłka nożna w latach 1921–1966*, Sport i Turystyka, Warszawa 1969.

The series entitled *Before the League was Formed (Zanim powstała liga)* by Paweł Gaszyński is really impressive. The author depicts, with source footnotes, several thousand of football matches played in Poland in the years 1919–1921. In final chapters he placed a chronological list of all the matches and an alphabetical list of teams. Among them, there are clubs from Będzin (Hakoah, Przemsza), Częstochowa (Częstochovia, Szturm), Kielce (Kielczanka, Lechia), Sosnowiec (Jordan, Makkabi, Orion, Samson, Pogoń, Polonia, Viktoria, Towarzystwo Sportowe), Starachowice (Promień), Radom (Kordian) and Zawiercie (Warta). Moreover, the publication includes football matches played by military units: 4th infantry regiment of Kielce, 10th infantry regiment of Zawiercie, and 4th infantry regiment of Sandomierz.⁷

Piotr Chomicki, Leszek Śledziona and Edwin Kowszewicz were the authors that depicted the events of 1922–1923. The monographs *Football Yearbook 1922. Poland – Europe – the World (Rocznik piłkarski 1922. Polska-Europa-Świat)*, *Football Yearbook 1923. Poland – Europe – the World (Rocznik piłkarski 1923. Polska-Europa-Świat)* contain the results of regional competitions up to the level of the lowest leagues, i.e. class C.⁸ Little information on clubs from Kielce province is understandable as football was still developing in that region. There are no similar monographs pertaining to the years 1924–1926.

Jerzy Miatowski and Jarosław Owsiański are the authors of a valuable series of monographs. Meticulously, with source footnotes, they described the following seasons of league matches in the years 1927–1932. The publications are rich in visual material, also providing descriptions of class A and regional league matches, football fan treasure, a list of league clubs sparing matches. The works present, among others, sports rivalry of "Warta" Zawiercie, Workers Sports Club (RKS) Radom, "Unia" Sosnowiec, "Victoria" Sosnowiec.⁹ The study of the following seasons (1933–1939) will allow a comprehensive coverage of league play in Poland from 1927 to 1939.

Studies concerning the Polish Football Association (PZPN) constitute special source material. The publications issued by this entity in 1925 and 1930 contain,

⁷ P. Gaszyński *Zanim powstała liga*, t. 1: *Sezon 1919 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2013, *Zanim powstała liga*, t. 2: *Sezon 1920 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2014, *Zanim powstała liga*, t. 3: *Sezon 1921 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2017.

⁸ P. Chomicki, L. Śledziona, E. Kowszewicz, *Rocznik piłkarski 1922. Polska – Europa – Świat*, OLG-GEN, Mielce 2017, *Rocznik piłkarski 1923. Polska – Europa – Świat*, OLG-GEN, Mielce 2019.

⁹ J. Miatkowski, J. Owsiański, 1927. *Ten pierwszy sezon ligowy*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2017, 1928. *Wiśła po raz drugi*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2018, 1929. *Zielone mistrzostwo*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2019, 1930. *Liga dla Pasów*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2020, 1931. *Mistrz z Ludwinowa*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2021, 1927. *Ten pierwszy sezon ligowy, Wydanie II poszerzone*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2022, 1932. *Czarne punkty*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2023.

among others, a list of sports clubs and their distribution in particular regions as well as their division into organisational structures operating within the PZPN.¹⁰ What is more, there are some monographs pertaining to the activity of the PZPN, covering a wider time range.¹¹

The publications by Eligiusz Małolepszy constitute an important contribution to the state of research in the region of Częstochowa. The author of the monograph *Physical Culture and Military Training in Częstochowa and the district of Częstochowa in the years 1918-1939* (*Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918-1939*) presents the operations of organisational structures and associations. These subject matters are more widely discussed in the articles *Football in Częstochowa in the years 1918-1939* (*Piłka nożna w Częstochowie w latach 1918-1939*) and *The Activity of Częstochowa Sub-Regional Football Association in the years 1928-1939* (*An outline*) (*Działalność Częstochowskiego Podokręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928-1939* (zarys dziejów)). The first one contains a lot of information on football clubs and sections that existed in Częstochowa in the Second Polish Republic, together with their achievements. The latter is an outline of Częstochowa Sub-Regional Football Association (CzPPN) history. It presents a system of contemporary matches and the results of teams from the sub-region. The article also describes the initiative of local activists to establish the Kielce Regional Football Association (KielZOPN) with its registered office in Częstochowa.¹² The publications *The History of Physical Culture and Sport in the District of Zawiercie in the years 1927-1939* (*Z dziejów wychowania fizycznego i sportu w powiecie zawierciańskim w latach 1927-1939*) authored by E. Małolepszy and Teresa Drozdek-Małolepsza present an outline of the history of football in the Zawiercie district.¹³

¹⁰ *Rocznik Polskiego Związku Piłki Nożnej 1919-1924*, PZPN, Kraków 1925; *Rocznik jubileuszowy PZPN 1930*, PZPN, Warszawa 1930.

¹¹ H. Biliński, *80 lat PZPN*, GiA, Katowice 2000; J. Lechowski, E. Potorejko, P. Smaczny, P. Smaczny, M. Szymkowiak, *Polski Związek Piłki Nożnej. Zarys historii 1919-1994*, Sport i Turystyka, Warszawa 1994; J. Okapieć, E. Protejko, L. Ryłski, *Pięćdziesiąt lat Polskiego Związku Piłki Nożnej*, PZPN, Warszawa 1969.

¹² E. Małolepszy, *Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918-1939*, Częstochowa: WSP 1996, *Piłka nożna w Częstochowie w latach 1918-1939*, "Rocznik Naukowy AWF" 1997, no 25, pp. 63-75, *Działalność Częstochowskiego Podokręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928-1939* (zarys dziejów), "Prace Naukowe WSP w Częstochowie. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, pp. 43-52, *Piłka nożna w województwie kieleckim w latach 1919-1939. Zarys problematyki*, [in:] Woltmann B. (ed.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. IV, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2000.

¹³ E. Małolepszy, T. Drozdek-Małolepsza, *Z dziejów wychowania fizycznego i sportu w powiecie zawierciańskim w latach 1927-1939*, [in:] Ponczek M., Witkowski S., Fryc A. (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim i regionach ościennych*, Sosnowiec - Katowice - Dąbrowa Górnicza 2010, pp. 113-120.

Another researcher who studied the history of football in the region was Krzysztof Kościański. He focused on that subject matter in the monograph *From La Czenstochovienne to Raków. Football in the region of Częstochowa in the years 1906–2016 (Od La Czenstochovienne do Rakowa. Piłka nożna w regionie częstochowskim w latach 1906–2016)*. In the third chapter, the author describes the history of football in the interwar period. He presents, among others, legal and organisational conditions, the history of sports clubs and associations from the region and their sports rivalry. One of his publications concerns the infrastructure existing at that time. Other centres in the province of Kielce have not been studied from that perspective.¹⁴

Dissertations and monographs have contributed significantly to the state of research on the origins and development of football in the region of Częstochowa. There are studies on four Częstochowa sports clubs: Workers Sports Club (RKS) "Raków,"¹⁵ Inter-company Workers Sports Club (MRKS) "Skra,"¹⁶ General Sports Club (KOS) "Victoria,"¹⁷ Częstochowa Sports Club (CKS) "Budowlani".¹⁸ What is more, two other clubs from the region in question, i.e.

"Pogoń" Blachownia¹⁹ and "Warta" Zawiercie²⁰ were also described in monographs.

The history of football in the region of Kielce was also described by Marek Michnik and Antoni Pawłowski. In the monograph *With Football Through the*

¹⁴ K. Kościański, *Stan badań nad genezą i rozwojem piłki nożnej mężczyzn w regionie częstochowskim do 2010 roku*, [in:] Nowak L., Pieczyński P., Urban R. (eds.), *Kultura fizyczna w Polsce Ludowej i Trzeciej Rzeczypospolitej*, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2012, pp. 303–312, *Geneza i działalność Kieleckiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928–1937*, [in:] Nowak L., Urban R. (eds.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. XI, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2014, pp. 127–134, *Infrastruktura sportowa dla potrzeb piłki nożnej w Częstochowie w okresie międzywojennym*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2021, vol. 4, no 3, pp. 29–46, *Piłka nożna w Częstochowie w latach 1919–1927*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2019, vol. 2, no 4, pp. 45–59, *Od La Czenstochovienne do Rakowa. Piłka nożna w regionie częstochowskim w latach 1906–2016*, UJD, Częstochowa 2024.

¹⁵ R. Karpowicz, *50 lat w służbie sportu – RKS Raków*, RKS Raków, Częstochowa 1971; *70 lat RKS "Raków" Częstochowa*, RKS Raków, Częstochowa 1991; *75 lat RKS "Raków" Częstochowa*, RKS Raków, Częstochowa 1997.

¹⁶ *55 lat MRKS "Skra" Częstochowa 1926–1981*, MRKS Skra, Częstochowa 1981; D. Bakota, A. Płomiński, *Klub Sportowy Skra Częstochowa 1926–2018*, UJD, Częstochowa 2019.

¹⁷ S. Gajos, *50 lat KS Victoria Częstochowa*, Częstochowa 1972; Z. Pietraszek, *75 lat KS "Victoria" Częstochowa*, Klub Sportowy Victoria, Częstochowa 1997; R. Kuczera, *Victoria Częstochowa 1922 – 2004. Historia Klubu*, Urząd Miasta, Częstochowa 2004.

¹⁸ J. Wróbel, M. Wójcik: *Monografia 70 lat Częstochowskiego Klubu Sportowego Budowlani*, Częstochowa 1992.

¹⁹ K. Imiołek, M. Kwaśnicki, Z. Ostrowski, M. Szkoda, *Jubileusz 80-lecia KS Pogoń Blachownia 1924–2004*, Zarząd Klubu, Blachownia 2004.

²⁰ J. Janik, S. Gębka, *Warta Zawiercie 1921–2021. 100 lat. Historia piłki nożnej*, Precjoza, Zawiercie 2021.

Kielce Region (Z piłką nożną przez Kielecczynę) they depict the history of this sports discipline in the interwar period. The authors devoted the first chapter to the origins of sports clubs in Kielce, "Ostrowia" Ostrowiec Świętokrzyski and Starachowice Sports Club till 1928. The second chapter presents the establishment of the KielZOPN²¹ as well and the outline of the Kielce and Radom sub-regions activity. What is more, the publication presents the participation of the KielZOPN champions in the elimination games for the National League. The monograph does not have any source footnotes, yet it is enriched with numerous photographs.²² Similar subject matters were touched upon in the monograph From Czwartacy to Korona Kolportera (Od Czwartaków do Korony Kolportera).²³ Another co-authored monograph of the authors is Świętokrzyski Lexicon of Sports (Świętokrzyski Leksykon Sportowy), where they present, among others, biographies of people associated with football in the province.²⁴ Szymon Piasta is a researcher who also focused on football on the territory in question. His monograph 80 years of Świętokrzyski Football Association (80-lat Świętokrzyskiego Związku Piłki Nożnej) presents the history outline of several sports clubs operating in this area. The description of sports associations which were liquidated but were active in the interwar period constitutes its important part. Similarly to previous studies concerning football in the land of Kielce, this monograph does not have any source footnotes.²⁵

Another author who tackled the subject matter of the history of football in Kielce was Zbigniew Moskwa. In his study Sport in Kielce in the Old Days (Kielecki sport z myszką), he presented the activity of sports clubs, their infrastructure, the most distinguished figures and events in particular disciplines, including football. The book constitutes a valuable source of information on interwar sports life in Kielce.²⁶

Another city from the region has also been documented in a similar way. The publication The History of Sport in Starachowice (Historia starachowickiego sportu) describes its origins and history. One of the main parts of the publication is a chapter devoted to the history of football in that region. The author, Eugeniusz Majchrzyk, depicts pre-war football clubs as well as compilations, bal-

²¹ In the statute of 1930, there was a name Regional Kielce Football Association, and only later it was changed to Kielce Regional Football Association.

²² M. Michniak, A. Pawłowski, *Z piłką nożną przez Kielecczynę*, Agencja Wydawniczo-Usługowa Słowo Kibica, Kielce 1998.

²³ M. Michniak, A. Pawłowski, *...od Czwartaków do Korony Kolportera... Historia piłki nożnej w Kielcach*, Agencja Wydawniczo-Usługowa Słowo Kibica, Kielce 2006.

²⁴ M. Michniak, A. Pawłowski, *Świętokrzyski Leksykon Sportowy*, Agencja Wydawniczo-Usługowa Słowo Kibica, Kielce 2002.

²⁵ S. Piasta, D. Wikło, *75 lat świętokrzyskiej piłki nożnej*, Oficyna Poligraficzna APLA, Kielce 2003; S. Piasta, *80 lat Świętokrzyskiego Związku Piłki Nożnej*, Oficyna Poligraficzna APLA, Kielce 2008.

²⁶ Z. Moskwa, *Kielecki sport z myszką*, Golpe, Kielce 2000.

ance sheets and results.²⁷ The monographs of sports clubs, KSZO Ostrowiec²⁸ and "Naprzód" Jędrzejów²⁹ complete the state of research on the region of Kielce.

Apart from the authors mentioned above, the history of football in interwar Radom and its region was described by Lech Mosiołek. His monograph *Radom Football of the Old Days 1908-1918-1945 (Futbol Radomia dawnych lat 1908–1918-1945)* constitutes a significant contribution into the state of research in the province of Kielce. The author presents the outline of clubs' activity, their legal-organisational structure and infrastructure. He devoted a separate sub-chapter to competitions where he depicted the most important events linked with football in the region of Radom at that time.³⁰ Another publication by the same author, *The Interwar Generation of Radom Football (Kolumbowie Radomskiego Futbolu)* presents the stories of people connected with Radom football.³¹ The monographs of sports clubs RKS "Czarni,"³² RKS "Broń,"³³ RKS "Radomiak,"³⁴ and "Proch" Pionki³⁵ complete the state of research on the region of Radom.

Mirosław Ponczek was a researcher who focused on the history of sport in the Dąbrowa Basin. A monograph *The Development of Physical Culture in the Dąbrowa Basin 1864–1939 (Rozwój kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim 1864–1939)* is an ample source of information. In the following chapters, the author details the beginnings and the development of physical culture in this region of Poland. Some of his publications describe the history of local physical culture at the time of the Second Polish Republic. M. Ponczek depicted, among others, the activity of the Sokol Gymnastic Society in the interwar period and the development of the Dąbrowa Basin sports movement in the years 1918–1939.³⁶ The monograph *Male Football at the Centennial of the City of Sosnowiec 1902–2002 (From "Milowice" Sports Club to "Zagłębie" Sosnowiec Sports Asso-*

²⁷ E. Majchrzyk, *Historia starachowickiego sportu*, Starachowice 2021.

²⁸ W. Frańczak, *Piłkarskie potyczki ostrowieckiego klubu 80 lat KSZO*, Dorand, Ostrowiec Świętokrzyski 2009, *Klub Sportowy Zakładów Ostrowieckich 1929–1939 Publikacja powstała z okazji 90-lecia KS KSZO*, Dorand, Ostrowiec Świętokrzyski 2019.

²⁹ D. Szproch, *Naprzód, klubie Ty nasz... 80 lat Klubu Sportowego Naprzód Jędrzejów*, Nowa Galicja, Jędrzejów 2008.

³⁰ L. Mosiołek, *Futbol Radomia dawnych lat: 1908–1918–1945*, Stowarzyszenie "Gramy Razem", Radom 2018.

³¹ Ibidem, *Kolumbowie Radomskiego Futbolu*, Stowarzyszenie "Gramy Razem", Radom 2017.

³² S. Monik, P. Dobrowolski, A. Kołacz, *Czarni: dzieje klubu z Radomia siatkówką pisane 1921–2011*, Radomskie Centrum Siatkarskie "Czarni", Radom 2011.

³³ S. Szymczak, *Był Będzie Jest... 90 lat Broni Radom*, Radom 2016.

³⁴ L. Mosiołek, S. Monik (eds.), *RKS Radomiak Radom 1910–2010*, Stowarzyszenie "Tylko Radomiak", Radom, 2010.

³⁵ Z. Ruba, *Historia Klubu Sportowego "Proch" Pionki*, t. 1, Pionki 2012.

³⁶ M. Ponczek, *Rozwój kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim 1864–1939*, AWF Katowice 1992, *Z przeszłości ruchu sportowego w Zagłębiu Dąbrowskim do 1939 roku*, Sosnowiecka Oficyna Wydawniczo-Autorska SOWA-PRESS, Sosnowiec 1992.

ciation) (*Męska piłka nożna w stuleciu miasta Sosnowca 1902–2002* (od Klubu Sportowego “Milowice” do Sosnowieckiego Towarzystwa Sportowego “Zagłębie”)³⁷ is a valid source for the state of research. A monograph by M. Ponczek and Adam Fryc titled *The History of Male Football in Sosnowiec* (*Dzieje piłki nożnej mężczyzn w Sosnowcu*) tackles a similar subject matter. The authors depict events from the times of the Second Polish Republic, accompanying their text with tables with results and information pertaining to matches of contemporary teams (among others, KS Sosnowiec and Unia Sosnowiec) and the results of league matches with their rivals.³⁸ A work by Janusz Hierowski *The 60th Anniversary of the Dąbrowa Basin Sport* (*Jubileusz 60-lecia sportu Zagłębia Dąbrowskiego*)³⁹ completes the state of research.

In a series of articles, Paweł Jończyk presented the activity of Czeladź Sports Club (CzKS) in the years 1933–1936, in the light of the press of the interwar period. What is more, he included information on, for example, the Basin Football Sub-Region as well as the KielZOPN.⁴⁰ The author, in a chronological way, presented information that occurred in newspapers in particular years and accompanied it with photographs and tables. The whole publication is, to a large extent, a collection of quotes without any elaboration by the author. On the other hand, the monograph *Czeladź Sports Club, Volume I 1924–1939* (*Czeladzki Klub Sportowy. Tom I 1924–1939*) containing information on the first years of CzKS activity is an outcome of research. There are multiple photographs, match tables, lists of championship and sparing matches, results of sports competitions and descriptions of the most important events in the club’s history.⁴¹ Another publication is a one-day document issued to commemorate the 10th anniversary of CzKS.⁴² Another team from the Dąbrowa Basin that was also described in a monograph was “Zagłębie” Sosnowiec.⁴³

The history of football in the province of Kielce in the interwar period is completed by studies devoted to the history of football in the neighbouring regions. These works are important as in the period of time in question, in particular

³⁷ Idem, *Męska piłka nożna w stuleciu miasta Sosnowca 1902–2002: (od Klubu Sportowego Milowice do Sosnowieckiego Towarzystwa Sportowego Zagłębie)*, Progres, Sosnowiec 2002.

³⁸ M. Ponczek, A. Fryc, *Dzieje piłki nożnej mężczyzn w Sosnowcu*, Urząd Miasta Sosnowiec, Sosnowiec 2006.

³⁹ J. Hierowski, *Jubileusz 60-lecia sportu Zagłębia Dąbrowskiego*, Sosnowiec 1970.

⁴⁰ P. Jończyk, *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – rok 1933*, “Korner” 2022, no 3, pp. 14–22, *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – sezon 1933/34*, “Korner” 2022, no 5, pp. 30–52, *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – sezon 1934/35*, “Korner” 2023, no 7, pp. 65–96, *Z kart historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – 1935/36 (część I)*, no 9 2023, pp. 44–63.

⁴¹ P. Jończyk, *Czeladzki Klub Sportowy*, t. 1: 1924–1939, CzKS Czeladź, Czeladź 2024.

⁴² J. Michalski, L. Wieczorek, J. Lorek, *Czeladzki Klub Sportowy 1924–1934*, Czeladź 1934.

⁴³ J. Skuta, *Zagłębie Sosnowiec. Historia piłki nożnej, wiara która przetrwała*, Zagłębie Sosnowiec, Sosnowiec 2018.

seasons, teams from this territory also played in the region of Warsaw, Cracow, Silesia, Łódź and Lublin. These publications allow for gathering and analysing data concerning, among others, sports clubs and operation of organisational structures.⁴⁴

Ending

The state of research on the history of football in the province of Kielce in the years 1919-1939 is still quite limited. This subject matter was described in the works of such researchers as: P. Jończyk, K. Kościański, E. Majchrzyk, E. Małolepszy, M. Michnik, L. Mosiołek, Z. Moskwa, A. Pawłowski and M. Ponczek. Most of them focus on the four main centres: Częstochowa, Kielce, Radom and the Dąbrowa Basin. The sub-region of Częstochowa has been particularly well researched as several detailed scientific studies concerning the period of time in question were published. The remaining publications concentrate mainly on the general development of sport, with an emphasis on the origins of football, and the activity of selected sports clubs. Many of these studies are of a popular science nature and do not contain source footnotes. In the aforementioned books, the interwar period is usually scarcely depicted serving as a backdrop for the subsequent history of football.

Regardless of some progress in the research on the history of football, there are still many areas that remain poorly researched or require in-depth consideration. Among them are, for example, a thorough analysis of the origins and development of football clubs, especially in smaller towns of Kielce province, and their role in local communities. Another important subject matter is the establishment of organisational structures in sub-regions and their importance in promoting football. It is also worth studying in detail how the establishment of the

⁴⁴ Cz. Głąbski, T. Lis, T. Malarski, J. Marcinkowski, J. Skotnicki, M. Strzelecki, I. Wieteska, *50 lat Łódzkiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej*, Łódź 1969; A. Gowarzewski, *Łódzki OZPN, 80 lat – 1920–2000 – Ludzie, fakty, kluby*, GiA, Katowice 2000; A. Gowarzewski, *80 lat OZPN Katowice – Księga pamiątkowa*, GiA, Katowice 2002; A. Gowarzewski, P. Czado, B.L. Szmel, *90 lat Śląski ZPN Katowice*, GiA, Katowice 2010; A. Gowarzewski, J. Cierpiatka, B.L. Szmel, *85 lat Małopolski Związek Piłki Nożnej w Krakowie. Księga pamiątkowa*, GiA, Katowice 2005; A. Gowarzewski, J. Cierpiatka, B.L. Szmel, *90 lat Małopolski Związek Piłki Nożnej w Krakowie – Księga Pamiątkowa*, GiA, Katowice 2010; A. Gowarzewski, J. Waloszek, *75 lat OZPN [Okręgowego Związku Piłki Nożnej] Katowice: 1920–1995, ludzie, historia, fakty*, GiA, Katowice 1996; E. Kawka, *Z regionu łódzkiego. Zarys historii sportu radomszczkańskiego*, Drukarnia Braci Kamińskich, Radomsko 2006; A. Konieczny, *40 lecie ŚIOZPN, Śląsk*, Katowice 1960; A. Konieczny, A. Krawczyk, *Piłka jest okrągła: 50 lat piłkarstwa w województwie katowickim*, Śląsk, Katowice 1971; J. Lechowski (eds.), *Historia Piłkarstwa Warszawskiego*, Warszawski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, Warszawa 1987.

KielZOPN (1928) influenced the development of that discipline and the process of consolidating the football environment in the researched area. What is more, studies on the organisation of football competitions, including league structures, participation in tournaments and the impact of these events on the everyday life of Kielce province inhabitants in the interwar period are of utmost importance. A key conclusion from the research conducted so far is a need to develop a comprehensive work that will detail the history of football in the province of Kielce in the years 1919–1939.

DECLARATION OF CONFLICTING INTERESTS

The author declared no potential conflicts of interests with respect to the research, authorship, and/or publication of the article *State of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939*.

FUNDING

The translation of the article into English was financed by the Research and Development Subsidy No.: SBR/WNS/KP/10/2023. The author received no financial support for the research, authorship, and/or publication of the article *State of research on the history of football in Kielce province in the years 1919–1939*.

AUTHORS' CONTRIBUTIONS

Conceptualization; Methodology; Investigation; Resources; Data Curation; Writing – Original Draft; Writing – Review and Editing; Visualization; Supervision; Project administration; Funding acquisition

Bibliography

- 55 lat MRKS Skra Częstochowa 1926–1981, Klub Sportowy “Skra”, Częstochowa 1981.
- 70 lat RKS RAKÓW 1921–1991, RKS Raków, Częstochowa 1991.
- Bakota D., Płomiński A., *Klub Sportowy Skra Częstochowa 1926–2018*, Uniwersytet Jana Długosza, Częstochowa 2019.
- Basiński G., *Robotniczy Klub Sportowy Raków Częstochowa, cz. I: 1921–1967, “Almanach Częstochowy”* 2013, pp. 150–207.
- Biliński H., *80 lat PZPN*, na zlec. Polskiego Związku Piłki Nożnej: GiA, Katowice 2000.
- Chełmecki J. (ed.), *The origins of football in Poland*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2012.
- Chomicki P., Śledziona L., Kowszewicz E., *Piłka nożna na polskim Pomorzu 1920–1939: Historia sportu*, vol. 2, NADA, Mielec 2016.

- Chomiccki P., Śledziona L., Kowszewicz E., *Rocznik piłkarski 1922. Polska – Europa – Świat*, OLGEM, Mielec 2017.
- Chomiccki P., Śledziona L., Kowszewicz E., *Rocznik piłkarski 1923. Polska – Europa – Świat*, OLGEM, Mielec 2019.
- Dąbek J., *Dzieje Radomska w okresie II Rzeczypospolitej*, Towarzystwo opieki nad zabytkami, Radomsko 2010.
- Drozdek-Mańkowska T. (ed.), *Towarzystwo Gimnastyczne Sokół w Częstochowie w latach 1906–2006*, Muzeum Częstochowskie, Częstochowa 2009.
- Dudek D., *The Legal Basis of Football Sports Associations in Galicia*, [in]: J. Chęćmecki (ed.), *The origins of football in Poland*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2012 pp. 13–25.
- Eider J., *Piłka nożna na pomorzu zachodnim w latach 1945–2006*, Uniwersytet Szczeciński, Szczecin 2006.
- Frańczak W., *Piłkarskie potyczki ostrowieckiego klubu. 80 lat KSZO*, Dorand, Starachowice 2009.
- Frańczak W., *Klub Sportowy Zakładów Ostrowieckich 1929–1939 Publikacja powstała z okazji 90-lecia KS KSZO*, Dorand, Ostrowiec Świętokrzyski 2019.
- Fryc A., *Piłka nożna w Europie w latach 1863–1914*, Miejska Biblioteka Publiczna, Piekary Śląskie 2015.
- Gaj J., Woltmann B., *Sport w Polsce 1919–1939*, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 1997.
- Gaszyński P., *Zanim powstała liga*, t. 1: *Sezon 1919 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2013.
- Gaszyński P., *Zanim powstała liga*, t. 2: *Sezon 1920 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2014.
- Gaszyński P., *Zanim powstała liga*, t. 3: *Sezon 1921 (Almanach rozgrywek piłkarskich w Polsce w latach 1919–1926)*, Gargulion, Kraków 2017.
- Gawkowski R., *Encyklopedia klubów sportowych Warszawy i jej najbliższych okolic w latach 1918–39*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa 2008.
- Gawkowski R., Braciszewski J., *Historia polskiej piłki nożnej*, SBM, Warszawa 2012.
- Głąbski Cz., Lis T., Malarski T., Marcinkowski J., Skotnicki J., Strzelecki M., Wieteska I., *50 lat Łódzkiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej*, Łódź 1969.
- Goksiński J., *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 1: *Regiony, baraże, frekwencja*, PZL Softena, Warszawa 2012.
- Goksiński J., *Klubowa historia polskiej piłki nożnej do 1939 roku*, t. 2: *Kluby*, PZL Softena, Warszawa 2013.
- Goss M., Szmel B. L., Bogusz A., *Łódzki OZPN, 80 lat. 1920–2000 Ludzie, fakty, kluby*, GiA, Katowice 2000.
- Gowarzewski A., *75 lat PZPN księga jubileuszowa*, GiA, Katowice 1994.
- Gowarzewski A., *80 lat OZPN Katowice – Księga pamiątkowa*, GiA, Katowice 2002.

- Gowarzewski A., *Łódzki OZPN, 80 lat: Ludzie, fakty, kluby*, GiA, Katowice 2000.
- Gowarzewski A., *Lwów i Wilno w ekstraklasie: dzieje polskiego futbolu kresowego*, GiA, Katowice 1997.
- Gowarzewski A., Cierpiatka J., Szmel B.L., *85 lat Małopolski Związek Piłki Nożnej w Krakowie. Księga pamiątkowa*, GiA, Katowice 2005.
- Gowarzewski A., Cierpiatka J., Szmel B.L., *90 lat Małopolski Związek Piłki Nożnej w Krakowie Księga Pamiątkowa*, GiA, Katowice 2010.
- Gowarzewski A., Czado P., Szmel B.L., *90 lat Śląski ZPN Katowice*, GiA, Katowice 2010.
- Gowarzewski A., Waloszek J., *75 lat OZPN Katowice: 1920–1995, ludzie, historia, fakty*, GiA, Katowice 1996.
- Grzegorzczak S., *Z piłką na ty*, Sport i Turystyka, Warszawa 1988.
- Grzegorzczak S., Lechowski J., Szymkowiak M., *Piłka nożna 1919–1979: ludzie, drużyny, mecze*, Agencja Wydawniczo-Handlowa, Warszawa 1981.
- Grzegorzczak S., Lechowski J., Szymkowiak M., *Piłka nożna 1919–1989: ludzie, drużyny, mecze. Zarys encyklopedyczny*, Agencja Wydawniczo-Handlowa PASSA, Warszawa 1991.
- Hałys J., *Polska piłka nożna*, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1986.
- Hałys J., *Piłka nożna w Polsce*, t. 1, Krajowa Agencja Wydawnicza, Kraków 1981.
- Hałys J., *Piłka nożna w Polsce*, t. 2: 1918–1926, ALNUS, Kraków – Mielec 2017.
- Hałys J., *Piłka nożna w Polsce*, t. 3: 1927–1939, ALNUS, Kraków – Mielec 2021.
- Hejnenkowski J., *Historia kujawskiego futbolu*, t. 1: 1910–1939, Jarosław Hejnenkowski, Inowrocław 2022.
- Hierowski J., *Jubileusz 60-lecia sportu Zagłębia Dąbrowskiego*, Sosnowiec 1970.
- Imiołek K., Kwaśnicki M., Ostrowski Z., Szkoda M., *Jubileusz 80-lecia KS Pogoń Blachownia 1924–2004*, Zarząd Klubu, Blachownia 2004.
- Janik J., Gębka S., *Warta Zawiercie 1921–2021. 100 lat. Historia piłki nożnej*, Precjoza, Zawiercie 2021.
- Jończyk P., *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – rok 1933*, „Korner” 2022, no 3, pp. 14–22.
- Jończyk P., *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – sezon 1933/34*, „Korner” 2022, no 5, pp. 30–52.
- Jończyk P., *Z historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – sezon 1934/35*, „Korner” 2023, no 7, pp. 65–96.
- Jończyk P., *Z kart historii Czeladzkiego Klubu Sportowego – 1935/36 (część I)*, „Korner” 2023, no 9, pp. 44–63.
- Jończyk P., *Czeladzki Klub Sportowy*, t. 1: 1924–1939, Czeladzki Klub Sportowy, Czeladź 2024.
- Karpowicz R., *50 lat w służbie sportu RKS Raków*, RKS Raków, Częstochowa 1971.
- Kawka E., *Z regionu łódzkiego. Zarys historii sportu radomszczańskiego*, Drukarnia Braci Kamińskich, Radomsko 2006.

- Kędzia P., *Sport w Polsce międzywojennej. Działalność oświatowa stowarzyszeń sportowych w Łodzi*, Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2020.
- Kita A., *Geneza i rozwój piłki nożnej kobiet w Polsce do 2010 roku*, AWF Gorzów Wlkp. 2013 (PhD dissertation).
- Konieczny A., *40 lecie ŚIOZPN*, Śląsk, Katowice 1960.
- Konieczny A., Krawczyk A., *Piłka jest okrągła: 50 lat piłkarstwa w województwie katowickim*, Śląsk, Katowice 1971.
- Kościański K., *Geneza i działalność Kieleckiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928–1937*, [in:] Nowak L., Urban R. (eds.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, t. XI, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2014, pp. 127–134.
- Kościański K., *Infrastruktura sportowa dla potrzeb piłki nożnej w Częstochowie w okresie międzywojennym*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2021, vol. 4, no 3, pp. 29–46; <https://doi.org/10.16926/sit.2021.04.17>
- Kościański K., *Piłka nożna w Częstochowie w latach 1919–1927*, "Sport i Turystyka. Środkowoeuropejskie Czasopismo Naukowe" 2019, vol. 2, no 4, pp. 45–59; <https://doi.org/10.16926/kf.2016.15.13>.
- Kościański K., *Od La Czenstochovienne do Rakowa. Piłka nożna w regionie częstochowskim w latach 1906–2016*, Uniwersytet Jana Długosza, Częstochowa 2024.
- Kuczera R., *Victoria Częstochowa. Historia klubu*, Urząd Miasta, Częstochowa 2004.
- Kukulski J., *70 lat Krakowskiego Okręgowego Związku Piłki Nożnej. W biało-niebieskich barwach Krakowa*, Krakowski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, Kraków 1989.
- Kukulski J., *Pierwsze mecze, pierwsze bramki...*, Wydawnictwo Literackie, Kraków 1988.
- Lechowski J. (ed.), *Historia Piłkarstwa Warszawskiego*, Warszawski Okręgowy Związek Piłki Nożnej, Warszawa 1987.
- Lechowski J., Potorejko E., Smaczny P., Smaczny P., Szymkowiak M., *Polski Związek Piłki Nożnej. Zarys historii 1919–1994*, Sport i Turystyka, Warszawa 1994.
- Majchrzyk E., *Historia starachowickiego sportu*, Starachowice 2021.
- Małolepszy E., *Działalność Częstochowskiego Podokręgowego Związku Piłki Nożnej w latach 1928–1939 (zarys dziejów)*, "Prace Naukowe WSP w Częstochowie. Kultura Fizyczna" 2000, vol. 3, pp. 43–52.
- Małolepszy E., *Kultura fizyczna i przysposobienie wojskowe w Częstochowie i w powiecie częstochowskim w latach 1918–1939*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Częstochowa 1996.
- Małolepszy E., *Piłka Nożna w Częstochowie w latach 1918–1939*, "Rocznik Naukowy AWF" 1997, no 25, pp. 63–75.

- Małolepszy E., *Piłka nożna w województwie kieleckim w latach 1919–1939. Zarys problematyki*, [in:] Woltmann B. (ed.), *Z najnowszej historii kultury fizycznej w Polsce*, vol. IV, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Gorzów Wlkp. 2000.
- Małolepszy E., Drozdek-Małolepsza T., *Z dziejów wychowania fizycznego i sportu w powiecie zawierciańskim w latach 1927–1939*, [in:] Ponczek M., Witkowski S., Fryc A. (eds.), *Z dziejów kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim i regionach ościennych*, Sosnowiec-Katowice-Dąbrowa Górnicza 2010, pp. 113–120.
- Małolepszy E., Drozdek-Małolepsza T., *Zarys dziejów Gminnego Ludowego Klubu Sportowego Pogoń 1947 Kłomnice (1947–2021)*, Wydawnictwo Nauka i Innowacje, Poznań 2021.
- Michalski J., Wieczorek L., Lorek J., *Czeladzki Klub Sportowy 1924–1934*, Czeladź 1934.
- Michniak M., Pawłowski A., *Z piłką nożną przez Kielecczynę*, Agencja Wydawniczo-Uslugowa Słowo Kibica, Kielce 1998.
- Michniak M., Pawłowski A., *Świętokrzyski Leksykon Sportowy*, Słowo Kibica, Kielce 2002.
- Michniak M., Pawłowski A., *...od Czwartaków do Korony Kolportera... Historia piłki nożnej w Kielcach*, Agencja Wydawniczo-Uslugowa Słowo Kibica, Kielce 2006.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1927. *Ten pierwszy sezon ligowy*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2017.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1928. *Wista po raz drugi*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2018.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1929. *Zielone mistrzostwo*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2019.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1930. *Liga dla Pasów*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2020.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1931. *Mistrz z Ludwinowa*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2021.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1927. *Ten pierwszy sezon ligowy*, Wydanie II poszerzone, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2022.
- Miatkowski J., Owsiański J., 1932. *Czarne punkty*, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań 2023.
- Monik S., Dobrowolski P., Kołacz A., *Czarni: dzieje klubu z Radomia siatkówką pisane 1921–2011*, Radomskie Centrum Siatkarskie "Czarni", Radom 2011.
- Mosiółek L., *Futbol Radomia dawnych lat: 1908–1918–1945*, Stowarzyszenie "Gramy Razem", Radom 2018.
- Mosiółek L., *Kolumbowie Radomskiego Futbolu*, Stowarzyszenie "Gramy Razem", Radom 2017.

- Mosiółek L., Monik S. (eds.), *RKS Radomiak Radom 1910–2010*, Stowarzyszenie “Tylko Radomiak”, Radom 2010.
- Moskwa Z., *Kielecki sport z myśzką*, Golpe, Kielce 2000.
- Okapieć J., Protejko E., Ryłski L., *Pięćdziesiąt lat Polskiego Związku Piłki Nożnej*, PZPN, Warszawa 1969.
- Piasta S., Wikło D., *75 lat świętokrzyskiej piłki nożnej*, Oficyna Poligraficzna APLA, Kielce 2003.
- Piasta S., *80 lat Świętokrzyskiego Związku Piłki Nożnej*, Oficyna Poligraficzna APLA Spółka Jawna, Kielce 2008.
- Pietraszek Z., *75 lat KS Victoria*, Klub Sportowy “Victoria”, Częstochowa 1997.
- Piotrowski R., *Niezwykły świat przedwojennego futbolu*, PWN, Warszawa 2019.
- Polakowski M., *Pierwszy mecz, pierwszy gol*, Muzeum Sportu i Turystyki, Warszawa 2021.
- Ponczek M., Fryc A., *Dzieje piłki nożnej mężczyzn w Sosnowcu*, Sosnowiec 2006.
- Ponczek M., *Geneza i rozwój Towarzystwa Gimnastycznego Sokół w Częstochowie do 1939 roku*, [in:] Nowakowski A., Kulbacka G., Maksimowska B., Snopka J. (eds.), *Studia z historii i organizacji kultury fizycznej*, Wyższa Szkoła Pedagogiczna, Częstochowa 1998, pp. 81–92.
- Ponczek M., *Męska piłka nożna w stuleciu miasta Sosnowca 1902–2002: (od Klubu Sportowego Miłowice do Sosnowieckiego Towarzystwa Sportowego Zagłębie)*, Urząd Miasta Sosnowiec, Sosnowiec 2002.
- Ponczek M., *Rozwój kultury fizycznej w Zagłębiu Dąbrowskim 1864–1939*, Akademia Wychowania Fizycznego, Katowice 1992.
- Ponczek M., *Z przeszłości ruchu sportowego w Zagłębiu Dąbrowskim do 1939 roku*, Sosnowiecka Oficyna Wydawniczo-Autorska SOWA-PRESS, Sosnowiec 1992.
- Radoń A., *Piłka nożna w latach 1921–1966*, Sport i Turystyka. Warszawa 1969.
- Rocznik jubileuszowy PZPN 1930*, PZPN, Warszawa 1930.
- Rocznik Polskiego Związku Piłki Nożnej 1919–1924*, PZPN, Kraków 1925.
- Ruba Z., *Historia Klubu Sportowego “Proch” Pionki*, t. 1, Pionki 2012.
- Skuta J., *Zagłębie Sosnowiec. Historia piłki nożnej, wiara która przetrwała*, Zagłębie Sosnowiec, Sosnowiec 2018.
- Stefanik R., *Futbol w cieniu komitetów. Piłka nożna, a władza w województwie szczecińskim w latach 1945–1989*, IPN, Szczecin 2016.
- Steuer A., *Sport na Górnym Śląsku 1896–1996*, Muzeum Historii Katowic, Katowice 1997.
- Szproch D., *Naprzód, klubie Ty nasz...80 lat Klubu Sportowego Naprzód Jędrzejów*, Nowa Galicja, Jędrzejów 2008.
- Zsubert R., Siwiński T., *Zarys dziejów piłki nożnej w Ludowych Zespołach Sportowych działających w granicach administracyjnych powiatu nowotomyskiego*

w latach 1946–2018, "Rozprawy Naukowe Akademii Wychowania Fizycznego we Wrocławiu" 2019, pp. 35–48.

Szymczak S., *Był Będzie Jest... 90 lat Broni Radom*, Radom 2016.

Wacek R., *Wspomnienia sportowe*, no data 1947.

Woltmann B. (ed.), *Piłka nożna w Wielkopolsce 1921–2001*, PTNKF Sekcja Historyków Kultury Fizycznej, Poznań 2001.

Wroczyński R., *Powszechne dzieje wychowania fizycznego i sportu*, BK Wydawnictwo o Księgarnie, Wrocław 2003, pp. 235–272.

Wróbel J., Wójcik M., *Częstochowski Klub Sportowy "Budowlani" CKS*, Częstochowa 1992.

Ziółek R., *85 lat KS Pogoń Blachownia. Kolejne 5 lat historii*, Blachownia 2009.